

การศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ของผู้พ้นโทษกรณีศึกษา: ประเทศไทยและสิงคโปร์*

A COMPARATIVE STUDY OF LEGAL FRAMEWORKS FOR PROTECTING
THE RIGHTS AND HUMAN DIGNITY OF EX-OFFENDERS CASE STUDIES OF:
THAILAND AND SINGAPORE

ยุพยงค์ วิงวอร์*, ประสิทธิ์ เอกบุตร

Yupayong Wingwon*, Prasit Ekabut

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Law, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: Yuppayongwin@mcru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายไทยที่ละเลย การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้พ้นโทษทางอาญา สร้างอุปสรรคสำคัญต่อการกลับคืนสู่สังคมและนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำในอัตราที่สูง แม้ผู้พ้นโทษจะได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ แต่ยังคงต้องเผชิญกับ “การจองจำทางสังคม” (Social Imprisonment) ซึ่งเกิดจากการตีตรา (Stigmatization) และการเลือกปฏิบัติที่ยังคงมีอยู่ในกฎหมายและกลไกของรัฐ โดยผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีระเบียบวิธีวิจัยหลัก 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบ (Comparative Legal Analysis) ซึ่งรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ เช่น รัฐธรรมนูญ, พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, และกฎหมาย Registration of Criminals Act ของสิงคโปร์ การวิเคราะห์เปรียบเทียบเลือกใช้กรณีศึกษาจากประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากเป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียที่มีความสำเร็จในการจัดการปัญหานี้และมีอัตราการกระทำผิดซ้ำที่ต่ำ การวิจัยตั้งอยู่บนแนวคิดทางทฤษฎี ด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, ทฤษฎีการตีตรา, และทฤษฎีการหลุดพ้นจากอาชญากรรม ผลการศึกษาพบว่า ระบบกฎหมายไทยมีข้อบกพร่องสำคัญใน 3 มิติ อันได้แก่ 1) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพ 2) การขาดระบบการล้างมลทินที่ใช้งานได้จริง และ 3) กลไกช่วยเหลือจากรัฐที่ขาดการบูรณาการ ผู้วิจัยได้เสนอ แนวทางการปฏิรูป ได้แก่ การออกกฎหมายล้างประวัติอาชญากรรม, การปฏิรูปกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในภาครัฐ, และการจัดตั้งองค์กรตามกฎหมายเพื่อจัดการกระบวนการฟื้นฟูผู้พ้นโทษ ช่วยให้ผู้พ้นโทษได้รับโอกาสและเริ่มต้นใหม่ในสังคมได้

คำสำคัญ: สิทธิผู้พ้นโทษ, การตีตราทางสังคม, การล้างมลทิน

Abstract

This research article aims to analyze the structural problems of the Thai legal system that lead to a neglect of the protection of human dignity for ex-offenders. This creates a significant barrier to their social reintegration and contributes to a high rate of recidivism. Despite their release

from prison, ex-offenders continue to face "Social Imprisonment," a phenomenon caused by stigmatization and discrimination deeply embedded within the law and state mechanisms. The study employs a qualitative research methodology, primarily using two approaches: Documentary Research and Comparative Legal Analysis. Data was collected from primary sources, including the Constitution of Thailand, the Personal Data Protection Act, and Singapore's Registration of Criminals Act. Singapore was chosen as a case study due to its success in managing this issue and its low recidivism rate. The research is grounded in three key theoretical frameworks: the concept of human dignity, Stigma Theory, and Desistance Theory. The findings reveal three major flaws in the Thai legal system: 1) ineffective personal data protection, 2) the absence of a functional expungement system, unlike Singapore's automatic "spent conviction" regime, and 3) a lack of integrated state assistance mechanisms. In response, this article proposes structural reforms, including the enactment of a specific law to expunge criminal records, the reform of personal data protection laws in the public sector, and the establishment of an independent statutory body to manage the rehabilitation and reintegration process. These measures are essential to ensuring that ex-offenders are granted a genuine opportunity for a new start in society.

Keywords: Ex-Offenders' Rights, Social Stigmatization, Rehabilitation

บทนำ

การปล่อยตัวผู้ต้องขังออกจากเรือนจำ ควรจะเป็นจุดสิ้นสุดของการลงโทษและเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตใหม่ ในฐานะพลเมืองผู้มีอิสรภาพ ทว่าในความเป็นจริง สำหรับผู้คนจำนวนมากในประเทศไทย การก้าวพ้นจากประตูเรือนจำกลับเป็นเพียงการเปลี่ยนผ่านจาก “การจองจำทางกายภาพ” ไปสู่ “การจองจำทางสังคม” ที่ไร้ซึ่งกำแพงที่มองเห็น แต่เต็มไปด้วยอุปสรรคที่มองไม่เห็นซึ่งฝังรากลึกอยู่ในโครงสร้างทางกฎหมายและทัศนคติของสังคม ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงความขัดแย้งในตัวเอง (paradox) ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย ที่แม้จะมีเป้าหมายในเชิงอุดมคติเพื่อ “คืนคนดีสู่สังคม” แต่กลไกของรัฐเองกลับเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างและซ้ำเติม “ตราบาป” (Stigma) ให้แก่ผู้ที่เคยกระทำความผิด ทำให้การกลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรีเป็นไปได้ยากยิ่ง (Ua-Amnoey, J. & Kittayarak, K., 2004) และนำไปสู่ปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบในภาพรวม ไม่ก่อให้เกิดการ ขับเคลื่อนที่เป็นผลดีต่อประเทศ (สุพัตรา สุภาพ, 2539)

อัตราการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism Rate) ของประเทศไทยที่ยังคงอยู่ในระดับสูงมาโดยตลอด ทั้งที่ผู้กระทำความผิดได้รับการขัดเกลาและการแก้ไขจากหน่วยงานยุติธรรมมาแล้ว (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531) โดยข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ชี้ว่าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวกลับเข้าสู่เรือนจำซ้ำภายในระยะเวลา 3 ปี มีสัดส่วนสูงถึงประมาณหนึ่งในสาม (International Federation for Human Rights, 2025) ตัวเลขดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงสถิติ แต่เป็นภาพสะท้อนความล้มเหลวเชิงระบบที่ซับซ้อน ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตัวของผู้พ้นโทษเพียงฝ่ายเดียว แต่หยั่งรากลึกอยู่ในระบบกฎหมายที่ไม่สามารถประกัน “สิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (Right to Human Dignity) ของพวกเขาได้อย่างแท้จริงภายหลังการปล่อยตัว

งานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ (in-prison treatment) หรือ การพัฒนาระบบการพักการลงโทษและคุมประพฤติ (probation and parole) (International Federation for Human Rights, & Union for Civil Liberty, 2024); (Penal Reform International, & Thailand Institute of Justice, 2024) แต่ยังคงมีช่องว่างทางองค์ความรู้ที่สำคัญในการวิเคราะห์ “สิทธิของผู้พ้นโทษ” จากมุมมองของ

กฎหมายสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการศึกษาว่าโครงสร้างทางกฎหมายของรัฐเองนั้นได้กลายเป็นกลไกที่กีดกันและเลือกปฏิบัติต่อพลเมืองกลุ่มนี้อย่างไร และสร้างทางเลือกในชีวิตเพื่อให้โอกาสในการกระทำ ความผิดพลาด (นันทิ จิตสว่าง, 2546) ผู้วิจัยจึงมีสนใจที่จะศึกษาเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยในการศึกษานี้ได้นำกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งได้มีการพัฒนาในด้านการแก้ปัญหาเรื่องการล้างประวัติอาชญากรรม ซึ่งประสบความสำเร็จมาเปรียบเทียบกับ

บทความนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า ความล้มเหลวในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษในประเทศไทย มีสาเหตุสำคัญมาจากความบกพร่องของระบบกฎหมายที่ไม่สามารถจัดอุปสรรคเชิงโครงสร้างและไม่สามารถประกันสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีได้ การปฏิรูปจึงต้องก้าวข้ามการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปสู่การเปลี่ยนแปลงกรอบคิดและโครงสร้างทางกฎหมายทั้งระบบ อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้ ช่วยลดแรงจูงใจในการกลับไปกระทำผิดซ้ำ และสามารถเข้าถึงโอกาสในการทำงาน การศึกษา และการดำรงชีวิตได้ตามปกติ สังคมก็จะปลอดภัยมากขึ้นเพราะจำนวนอาชญากรที่กระทำผิดซ้ำจะลดลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างของกฎหมายไทย ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้พ้นโทษ โดยมุ่งเน้นที่ประเด็นการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและประวัติอาชญากรรมรวมถึงการเข้าถึงความช่วยเหลือจากรัฐ
2. ประเมินประสิทธิภาพของกฎหมายไทย โดยการเปรียบเทียบกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลและกรณีศึกษาจากสิงคโปร์ เพื่อระบุถึงความจำเป็นในการปฏิรูป
3. เสนอแนวทางปฏิรูปกฎหมายและนโยบาย ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยหลัก 2 รูปแบบ ประกอบกัน ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และ การวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบ (Comparative Legal Analysis)

1. การวิจัยเอกสาร

ผู้เขียนได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งเอกสารทั้งที่เป็นแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ดังนี้

1.1 เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ประกอบด้วยตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ตลอดจนตราสารระหว่างประเทศ เช่น ICCPR ข้อกำหนดแมนเดลลา (Mandela Rules) และกฎหมายของต่างประเทศ เช่น Registration of Criminals Act ของสิงคโปร์

1.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ประกอบด้วย บทความวิชาการ งานวิจัย หนังสือ รายงานประจำปีของหน่วยงานราชการ และเอกสารประกอบการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้พ้นโทษ การตีตราทางสังคม และการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม ซึ่งสืบค้นจากฐานข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น ThaiJo, ThaiLIS, Scopus, และ Google Scholar

2. การวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบ

ผู้เขียนใช้การวิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบเชิงหน้าที่ (Functional Approach) เพื่อเปรียบเทียบว่าระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน (ไทยและสิงคโปร์) ตอบสนองต่อ "ปัญหา" เดียวกัน (คือ การกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ)

อย่างไร การเลือกประเทศสิงคโปร์เป็นกรณีศึกษาหลัก เนื่องจากเป็นประเทศที่มีบริบททางสังคมใกล้เคียงกับไทย ในบางมิติ แต่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการจัดการปัญหานี้อย่างเป็นระบบและมีอัตราการกระทำผิดซ้ำในระดับต่ำ (Singapore Prison Service, 2023) ซึ่งจะทำให้สามารถสกัดบทเรียนที่อาจนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้

ผู้เขียนเลือกใช้ระเบียบวิธีนี้ เนื่องจากปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังตัวอยู่ในตัวบทกฎหมายและนโยบาย การวิเคราะห์เอกสารและการเปรียบเทียบจึงเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่สุดในการเผยให้เห็นถึงช่องว่าง ความขัดแย้ง และความล้มเหลวของระบบกฎหมายไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดทางทฤษฎีจากสหสาขาวิชา ทั้งนิติศาสตร์ อาชีววิทยา และสังคมวิทยา เพื่อสร้างความเข้าใจที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยวางอยู่บนกรอบทฤษฎีหลัก 3 ประการ

3.1 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ในฐานะรากฐานแห่งสิทธิ

แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานทางปรัชญาของกฎหมายสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่ทั้งหมด นักปรัชญาคนสำคัญอย่าง อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ได้วางหลักการไว้ว่า มนุษย์ทุกคนมี “คุณค่าในตัวเอง” (intrinsic worth) ไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือ (means) เพื่อเป้าประสงค์ของผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงควรได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพเสมอ (Hill, T. E., Jr, 1992) แนวคิดนี้ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในตราสารระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุด คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ข้อ 1 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 10 ซึ่งยืนยันว่าบุคคลทุกคนที่ถูกกลั่นแกล้งหรือทารุณกรรม จะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยการเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ (Nowak, M., 2005)

สำหรับผู้พ้นโทษ หลักการนี้หมายความว่า แม้พวกเขาจะเคยกระทำผิดและได้รับโทษตามกฎหมายแล้ว แต่สถานะความเป็นมนุษย์และศักดิ์ศรีของพวกเขา ยังคงอยู่ครบถ้วน รัฐไม่เพียงแต่มีหน้าที่เชิงลบ (negative duty) ที่จะต้องไม่ย่ำยีศักดิ์ศรีของพวกเขา แต่ยังมีหน้าที่เชิงบวก (positive duty) ที่จะต้องสร้างสภาวะแวดล้อมทางกฎหมายและสังคมที่เอื้อให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีได้ (Waldron, J., 2012)

3.2 ทฤษฎีการตีตรา (Stigma Theory) และผลกระทบต่ออัตลักษณ์

Link, B. G. & Phelan, J. C. ได้อธิบายแนวคิดเรื่อง “ตราบาป” (stigma) อย่างเป็นระบบ โดยเสนอว่าการตีตราทางสังคมเกิดขึ้นจากกระบวนการหลายขั้นตอน ได้แก่ การตั้งฉลาก (labeling), การเหมารวม (stereotyping), การแบ่งแยก “เขา” กับ “เรา” (separation), การเลือกปฏิบัติ (status loss and discrimination) และการคงอยู่ของอำนาจในระบบสังคม (Link, B. G. & Phelan, J. C., 2001) และยังมีทฤษฎีตราบาปหรือตราหน้า ที่มีคำอธิบายที่ใกล้เคียงกัน คือ การที่สังคมพยายามผลักดันให้ผู้กระทำผิดถลำลึกลงไปในทางที่เป็นภัยแก่สังคมมากขึ้น โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้กลับตัวเป็นคนดี (อัจฉริยา ชูตินันท์, 2566) ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้ผู้ที่ถูกตีตราต้องเผชิญกับความเสียเปรียบและการถูกกีดกันจากโอกาสทางสังคม และกลายเป็นคุณลักษณะที่ทำให้บุคคล “เสื่อมเสีย” ในสายตาของสังคม และทำให้อัตลักษณ์ทางสังคมของเขาถูกกลดทอนจาก “คนปกติ” กลายเป็น “คนนอก” ประวัติอาชญากรรมถือเป็นตราบาปประเภท “ความด่างพร้อยของอุปนิสัย” (blemishes of individual character) ที่ทรงพลังที่สุดอย่างหนึ่ง มันทำหน้าที่เป็น “สัญลักษณ์” ที่สื่อสารให้สังคมรับรู้ถึงความไม่น่าไว้วางใจและอันตราย ซึ่งนำไปสู่การกีดกันและการเลือกปฏิบัติในทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการจ้างงาน ที่อยู่อาศัย หรือความสัมพันธ์ทางสังคม แม้การกระทำผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดนั้นไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนหรือเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (จิตติ ดิงศัททีย, 2536) ก็จะได้รับ การตีตรารวมไปด้วยเช่นกัน กฎหมายและนโยบายของรัฐสามารถที่จะเป็นเครื่องมือในการลดทอนหรือซ้ำเติม ตราบาปนี้ได้หากกฎหมายยังคงอนุญาตให้มีการเข้าถึงและใช้ประวัติอาชญากรรมได้อย่างกว้างขวาง หรือ

หากรัฐขาดมาตรการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ ก็เท่ากับว่ารัฐกำลังทำหน้าที่ "ประต๋ับตรา" อย่างเป็นทางการ และขัดขวางกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของผู้พันโท

3.3 ทฤษฎีการหลุดพ้นจากอาชญากรรม (Desistance Theory) และทุนทางสังคม

ทฤษฎีการหลุดพ้นจากอาชญากรรมเป็นแนวคิดเชิงบวกที่มุ่งทำความเข้าใจว่า “ทำไมคนถึงหยุดก่ออาชญากรรม” แทนที่จะถามว่า “ทำไมคนถึงก่ออาชญากรรม” นักอาชญาวิทยาอย่าง แซด มาร์นา ชีว่า การเลิกกระทำผิดไม่ใช่แค่การตัดสินใจหยุดพฤติกรรม แต่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง “อัตลักษณ์” จากมุมมองตนเองเป็น “อาชญากร” ไปสู่การสร้างตัวตนใหม่ในฐานะ “พลเมืองดี” (Maruna, S., 2001) กระบวนการนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ คือ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) เช่น การมีงานทำที่มั่นคง การมีที่อยู่อาศัย และการมีเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง (Sampson, R. J. & Laub, J. H., 1993)

เมื่อพิจารณาร่วมกับทฤษฎีการตีตรา จะเห็นได้ว่า ตราบาปจากประวัติอาชญากรรมนั้นทำหน้าที่เป็นตัวบ่อนทำลายทุนทางสังคมโดยตรง ปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงงาน ที่อยู่อาศัย และความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการเลิกกระทำผิดอย่างยั่งยืน ดังนั้น หน้าที่ของระบบกฎหมายจึงไม่ใช่แค่การลงโทษ แต่ต้องเป็นการสร้างสะพานให้ผู้พันโทสามารถเข้าถึงทุนทางสังคมที่จำเป็นต่อการสร้างชีวิตใหม่ได้

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าทฤษฎีทั้งสามมีความเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก การที่ระบบกฎหมายล้มเหลวในการคุ้มครอง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ผ่านการปล่อยให้ “ตราบาป” จากประวัติอาชญากรรมยังคงทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในสังคม ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการบั่นทอน “ทุนทางสังคม” และขัดขวางกระบวนการ “เลิกกระทำผิด” อย่างยั่งยืน นี่คือ วงจรบิดเบือนที่กฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถทำลายลงได้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 จากการวิเคราะห์เอกสารและเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างของกฎหมายไทย ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้พันโท พบว่าความล้มเหลวของระบบกฎหมายไทยในการคุ้มครองสิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้พันโท ปรากฏอย่างชัดเจนใน 3 มิติที่เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

1. มิติที่หนึ่ง การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ขาดประสิทธิภาพและมีช่องว่างในการบังคับใช้ (A Porous Privacy Protection)

แม้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 32 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) จะรับรองสิทธิในความเป็นส่วนตัว แต่ในทางปฏิบัติกลับมีข้อยกเว้นที่กว้างขวางสำหรับหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านความมั่นคงและการบังคับใช้กฎหมาย (มาตรา 4(2) แห่ง PDPA) ข้อยกเว้นนี้ได้เปิดช่องให้เกิดการใช้ดุลยพินิจในการเข้าถึงและเปิดเผยข้อมูลประวัติอาชญากรรมได้อย่างกว้างขวางโดยขาดกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ

ที่สำคัญกว่านั้น คือ วัฒนธรรมการทำงานของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ที่มักมีการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ซึ่งเป็นการสร้างตราบาปตั้งแต่ขั้นก่อนการพิจารณาคดีด้วยซ้ำ และแม้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 16 จะบัญญัติให้ข้อมูลของผู้ต้องขังเป็นความลับ แต่ก็ไม่ได้มีบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐผู้ละเมิด สิ่งนี้สะท้อนถึงการให้คุณค่าต่อ “ประโยชน์ของสาธารณชนในการรับรู้” (ซึ่งมักถูกตีความอย่างผิด ๆ ว่า คือ ความอยากรู้อยากเห็น) มากกว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ของตัวบุคคล

จากการสังเกตผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตัวบทกฎหมายที่ไม่มีอยู่ แต่คือ การขาด “จิตวิญญาณ” ในการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมากยังมองไม่เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำผิดนั้นสร้างความเสียหายที่ยั่งยืนและขัดขวางเป้าหมายในการฟื้นฟูของรัฐเองอย่างไร

2. มิติที่สอง การล้างมลทินที่ขาดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ (A Paper-Thin Pardon)

ล้างมลทิน คือ การล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษในความผิดต่างๆที่พ้นโทษไปแล้ว รวมถึงผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัยที่ได้รับการลงโทษทางวินัยไปแล้ว มีผลทางกฎหมายให้ถือว่าบุคคลที่เคยถูกลงโทษเนื่องจากการกระทำความผิดเป็นไม่เคยถูกลงโทษในความผิดนั้นมาก่อน แต่อย่างไรก็ตามอุปสรรคใหญ่ที่สุดในการกลับคืนสู่สังคม คือ “ใบแจ้งผลการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม” จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งนายจ้างภาคเอกชนเกือบทุกแห่งเรียกตรวจและมักใช้เป็นเหตุผลในการปฏิเสธการจ้างงานโดยอัตโนมัติ แม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ซึ่งออกมาเป็นครั้งคราว แต่กฎหมายนี้กลับไม่มีสภาพบังคับในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง เนื่องจาก

2.1 ขาดกลไกบังคับภาคเอกชน กล่าวคือ กฎหมายไม่ได้ห้ามนายจ้างในการเรียกตรวจหรือใช้ประวัติที่ถูกล้างมลทินไปแล้วมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

2.2 ระบบฐานข้อมูลที่รวมศูนย์ กล่าวคือ ฐานข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังคงแสดงประวัติการต้องหาคดี แม้มันจะสิ้นสุดแล้วหรือได้รับการล้างมลทินไปแล้วก็ตาม

สถานการณ์นี้แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับ ระบบการลบล้างประวัติอาชญากรรมเมื่อพ้นกำหนดเวลา (Spent Regime) ของสิงคโปร์และอีกหลายประเทศ ที่กำหนดให้ประวัติอาชญากรรมในคดีที่ไม่ร้ายแรงจะถือว่า “ถูกลบล้างไป” โดยอัตโนมัติเมื่อบุคคลไม่กระทำความผิดซ้ำในระยะเวลาที่กำหนด เช่น 5 ปี และการนำประวัติที่ถูกลบล้างไปแล้วมาใช้ถือเป็นความผิดตามกฎหมาย โดยมีตารางเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบระบบการจัดการประวัติอาชญากรรม ไทย vs. สิงคโปร์

ประเด็นเปรียบเทียบ	ประเทศไทย (พระราชบัญญัติล้างมลทินฯ)	ประเทศสิงคโปร์ (Spent Regime)
ลักษณะของกฎหมาย	ออกเป็นครั้งคราวตามวโรกาส (Ad-hoc)	เป็นระบบถาวร ทำงานอัตโนมัติ (Systematic)
ผลทางกฎหมาย	ถือว่ามิได้เคยถูกลงโทษ	ประวัติ "ถูกลบล้าง" (Spent)
การบังคับใช้กับเอกชน	ไม่มีผลในทางปฏิบัติ	มีผลบังคับ ห้ามถาม ห้ามใช้
ผลลัพธ์ต่อผู้พ้นโทษ	ยังคงมีประวัติติดตัว	ได้รับโอกาสครั้งที่สองอย่างแท้จริง

3. มิติที่สาม ระบบการช่วยเหลือที่ขาดการบูรณาการและการประสานงาน (A Fragmented Support System) แม้จะมีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้พ้นโทษหลายแห่ง ทั้งกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่การทำงานกลับมีลักษณะเป็นไซโล (Silo) ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการข้อมูลและส่งต่อบริการอย่างเป็น ผู้พ้นโทษที่สิ้นหวังและขาดทรัพยากร มักไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือที่ขาดการบูรณาการและการประสานงานเหล่านี้ได้

สิ่งนี้ตรงกันข้ามกับ เครือข่าย CARE (Community Action for the Rehabilitation of Ex-Offenders) และองค์กร Yellow Ribbon Singapore (YRSG) ของสิงคโปร์ ซึ่งเป็นโมเดลการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้บริการแบบ “จุดเดียวเบ็ดเสร็จ” (One-Stop Service) ตั้งแต่การฝึกอาชีพที่ตรงตามความต้องการของตลาด การจัดหางาน การให้คำปรึกษา ไปจนถึงการช่วยเหลือครอบครัว การมีองค์กรกลางที่มีสถานะตามกฎหมาย (Statutory Board) เช่น YRSG ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายมีพลังและยั่งยืน

ผู้เขียนมีประสบการณ์จากการทำงานวิจัยว่า การขาดเจ้าภาพหลักที่ชัดเจนถือเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของระบบสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย ซึ่งส่งผลให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดถูกใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพและท้ายที่สุด ภาระก็ตกอยู่กับผู้พ้นโทษที่ต้องดิ้นรนต่อสู้เพียงลำพังในการกลับคืนสู่สังคม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 เมื่อพิจารณาปัญหาของการคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษของประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่า ประสิทธิภาพของกฎหมายไทย เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลและกรณีศึกษาจากสิงคโปร์ยังไม่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาเรื่องผู้พ้นโทษได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีมาตรการในการจัดการปัญหาอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองและผู้พ้นโทษ

ด้านสังคม การแก้ไขกฎหมายเพื่อส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษอย่างแท้จริง จะช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism Rate) โดยตรง เมื่อพวกเขาสามารถเข้าถึงโอกาสในการทำงานและใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี จะช่วยลดแรงจูงใจในการกลับไปทำผิดซ้ำ ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ การให้โอกาสผู้พ้นโทษในการกลับเข้าสู่สังคมและตลาดแรงงานอย่างเต็มที่ จะเปลี่ยนบุคคลเหล่านี้จาก “ภาระ” ให้กลายเป็น “กำลัง” ในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการลดภาระงบประมาณของรัฐที่ใช้ในการดูแลนักโทษในระยะยาว ซึ่งสามารถนำไปจัดสรรเพื่อการพัฒนาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 ผู้วิจัยมุ่งเสนอแนวทางปฏิรูปกฎหมายและนโยบาย ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน โดยพิจารณาจากปัญหาและความจำเป็นในการแก้ไขกฎหมายไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เห็นว่าควรปฏิรูปเชิงโครงสร้างใน 3 ระดับ และข้อเสนอเชิงทฤษฎี

เชิงนโยบายและกฎหมาย

ระดับที่1 ร่าง “พระราชบัญญัติการลบล้างประวัติอาชญากรรม พ.ศ.” คือ การสร้างกลไกทางกฎหมาย ที่ช่วยลบล้างประวัติการทำความผิดของผู้ที่ได้รับโทษตามกฎหมายแล้ว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดผลกระทบเชิงลบจากประวัติอาชญากรรมต่อชีวิตของผู้พ้นโทษ ทำให้พวกเขาไม่ต้องเผชิญกับการ “ตีตรา” หรือถูกเลือกปฏิบัติในสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่างเต็มที่ กฎหมายนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม โดยจะช่วย ลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ เพราะเมื่อผู้พ้นโทษได้รับโอกาสในการทำงานและเข้าถึงแหล่งทุนทางสังคมได้อย่างเต็มที่ พวกเขาจะมีแรงจูงใจที่จะใช้ชีวิตตามครรลองปกติมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการยืนยันหลักการสิทธิมนุษยชนที่ว่าทุกคนควรได้รับโอกาสครั้งที่สอง และจะช่วยเปลี่ยนกลุ่มผู้พ้นโทษให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแทนที่จะเป็นภาระต่อสังคม

ระดับที่ 2 ปฏิรูปการบังคับใช้ PDPA ในภาครัฐ จะช่วยสร้างหลักประกันว่าข้อมูลส่วนบุคคลของผู้พ้นโทษ จะไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดหรือเพื่อการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปนี้ คือ การสร้างกลไกที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานรัฐจัดการข้อมูลประวัติอาชญากรรมอย่างรัดกุมและเป็นไปตามหลักสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการเข้าถึงและเปิดเผยข้อมูล รวมถึงการกำหนดระยะเวลาในการลบข้อมูลที่ไม่จำเป็นอีกต่อไป ทั้งหมดนี้จะช่วยป้องกันการ “ตีตรา” ทางสังคมที่ยังรากลึก และเป็นการให้โอกาสที่เท่าเทียมแก่ผู้พ้นโทษ เป็นการเปลี่ยน “อุปสรรคเชิงโครงสร้าง” ให้กลายเป็น “สะพานเชื่อม” ที่ช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับมาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพได้ และเมื่อสังคมเชื่อมั่นในระบบกฎหมายที่ให้ความยุติธรรมและโอกาสในการเริ่มต้นใหม่ได้อย่างแท้จริง ก็จะช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำและสร้างความปลอดภัยให้แก่สังคมโดยรวมอย่างยั่งยืน

ระดับที่ 3 การจัดตั้ง “สถาบันเพื่อการกลับคืนสู่สังคม (แห่งชาติ)” โดยสถาบันนี้จะเข้ามาแก้ไขปัญหาคือความไม่ต่อเนื่องและความไร้ประสิทธิภาพของกลไกภาครัฐในปัจจุบันที่ต่างคนต่างทำ โดยจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม (เช่น ราชทัณฑ์และคุมประพฤติ) ภาคเอกชน และองค์กรประชาสังคม เพื่อวางแผนและดำเนินการฟื้นฟูผู้พ้นโทษตั้งแต่ออกปล่อยตัวไปจนถึงการกลับมาใช้ชีวิตในสังคมอย่างยั่งยืน เปลี่ยนมุมมองจากการ “ลงโทษ” ไปสู่การ “ฟื้นฟู” อย่างแท้จริง สถาบันจะช่วยลดช่องว่างที่ทำให้ผู้พ้นโทษต้องเผชิญกับอุปสรรคและกลับไปกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้ การมีองค์กรที่เป็นอิสระจะช่วยให้การทำงานมีความคล่องตัวและสามารถปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้พ้นโทษแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะช่วยลดภาระทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

เชิงทฤษฎี

แนวคิด “นิติศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูศักดิ์ศรี” (Jurisprudence of Dignity Restoration) เป็นกรอบคิดและทิศทางในการปฏิรูปกฎหมายให้ก้าวข้ามการมองผู้พ้นโทษว่าเป็นเพียง “อดีตอาชญากร” แต่เห็นว่าพวกเขาเป็น “พลเมือง” ที่ต้องการโอกาสในการกลับสู่สังคมอย่างเต็มรูปแบบ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขระบบและโครงสร้างที่สร้างอุปสรรคต่อการฟื้นฟู เพื่อให้กฎหมายทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเยียวยาและสร้างสรรค์ แทนที่จะเป็นการตอกย้ำ “ตราบาป” ให้คงอยู่ เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางกฎหมายของประเทศ จากการลงโทษแบบแก้แค้น (Retributive Justice) ไปสู่กระบวนการยุติธรรมในเชิงฟื้นฟู (Restorative Justice) อย่างแท้จริง ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะส่งผลดีต่อสังคมโดยรวม และยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของไทยให้ทัดเทียมกับหลักสากลอีกด้วย

แม้การศึกษานี้จะมีจุดเด่นในการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างและการเปรียบเทียบ แต่ยังคงมีข้อจำกัดในฐานการวิจัยเอกสาร ซึ่งไม่สามารถสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ชีวิตของผู้พ้นโทษได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาประสบการณ์และเรื่องราวชีวิตของผู้พ้นโทษ เพื่อนำมาบูรณาการกับข้อค้นพบเชิงโครงสร้างให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและระบบจัดการประวัติอาชญากรรมที่ล้าหลังของไทย ได้กลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ “ตีตรา” (Stigmatization) ผู้พ้นโทษอย่างเป็นทางการ (Goffman, E., 1963) ส่งผลให้พวกเขาต้องเผชิญกับ “การจองจำทางสังคม” (Social Imprisonment) ตราบาปนี้ได้ทำลาย “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ของผู้พ้นโทษและปิดกั้นโอกาสในการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของกระบวนการ “เลิกกระทำผิด” (Desistance) ความล้มเหลวเชิงระบบนี้จึงถือเป็นการละเมิด “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” (Human Dignity) อย่างร้ายแรง เพราะเป็นการปฏิเสธโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ความแตกต่างที่เห็นได้ชัด คือ การมีระบบกฎหมายและกลไกที่ชัดเจน เช่น Spent Conviction Act (Singapore Prison Service, 2023) และ Yellow Ribbon Project (Yellow Ribbon Singapore, 2023) สามารถลดอัตราการกระทำผิดซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่ขาดกฎหมายเฉพาะด้านนี้ ทำให้ผู้พ้นโทษต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความยากลำบากอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเห็นว่าการปฏิรูปกฎหมายและนโยบายในประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืนและได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม นอกเหนือจากประโยชน์ที่กล่าวมาแล้ว การปฏิรูปครั้งนี้ยังเป็นยังส่งเสริมสังคมไทยในการก้าวข้าม “ทัศนคติแบบแก้แค้น” ไปสู่ “ทัศนคติเชิงฟื้นฟู” การให้โอกาสผู้ที่เคยทำผิดพลาดได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ ทำให้ผู้พ้นโทษรู้สึกว่ามีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ การปฏิรูปนี้จึงเป็นมากกว่าการแก้ไขตัวบทกฎหมาย แต่เป็นการสร้าง “ระบบนิเวศทางสังคม” ที่เอื้อต่อการกลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืนของทุกคน เมื่อนั้นสังคมจะปลอดภัยมากขึ้น และเป็นสังคมที่มีความยุติธรรมและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย จากสภาพปัญหาของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรฐานรองรับผู้พ้นโทษอย่างชัดเจน ทำให้การก้าวพ้นจากประตูเรือนจำกลับเป็นเพียงการเปลี่ยนผ่านจาก “การจองจำทางกายภาพ” ไปสู่ “การจองจำทางสังคม” ที่เต็มไปด้วยอุปสรรคซึ่งมองไม่เห็น ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงความขัดแย้งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย ที่แม้มีเป้าหมายเชิงอุดมคติในการ “คืนคนดีสู่สังคม” แต่กลไกของรัฐเองกลับทำหน้าที่สร้างและซ้ำเติม “ตราบาป” (Stigma) ให้แก่ผู้ที่เคยกระทำผิด สถานการณ์นี้ส่งผลให้

ประเทศไทยมีอัตราการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism Rate) อยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง และเกิดช่องว่างที่ไม่สามารถนำผู้พ้นโทษกลับเข้าสู่สังคม และเมื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของสิงคโปร์ยังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาประเทศในระยะยาว การแก้ไขกฎหมายนี้จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษอย่างแท้จริง มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศในหลายมิติ ทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ในด้านสังคม การเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี จะช่วยลดแรงจูงใจในการกลับไปกระทำผิดซ้ำ เมื่อมีโอกาสเข้าถึงงานและใช้ชีวิตอย่างปกติ สังคมโดยรวมก็จะปลอดภัยมากขึ้น เพราะจำนวนอาชญากรที่กระทำผิดซ้ำลดลง ส่วนด้านเศรษฐกิจ การให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับเข้าสู่ตลาดแรงงาน จะช่วยเปลี่ยนบุคคลเหล่านี้จาก “ภาระ” ให้กลายเป็น “กำลัง” ในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการดูแลนักโทษในระยะยาว ซึ่งสามารถนำงบประมาณส่วนนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาด้านอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยทั้งหมด ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการปฏิรูปเชิงโครงสร้างใน 3 ระดับ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและกฎหมาย 1.1) ผลักดัน “พระราชบัญญัติการลบล้างประวัติอาชญากรรม พ.ศ.” (Spent Conviction Act) กล่าวคือ ประเทศไทยจำเป็นต้องยกเลิกแนวคิดการล้างมลทินเป็นครั้งคราว และเปลี่ยนมาใช้ระบบการลบล้างประวัติอัตโนมัติเมื่อพ้นกำหนดเวลาที่ปลอดภัย โดยต้องมีผลบังคับใช้กับภาคเอกชนอย่างจริงจัง และมีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่นำข้อมูลที่ถูกลบล้างแล้วมาใช้ 1.2) ปฏิรูปการบังคับใช้ PDPA ในภาครัฐ กล่าวคือ ต้องมีการทบทวนข้อยกเว้นสำหรับหน่วยงานรัฐใน พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ ให้มีความรัดกุมยิ่งขึ้น และจัดตั้งองค์กรอิสระที่มีอำนาจในการตรวจสอบและลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่ละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้ต้องหาและผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง 1.3) จัดตั้ง “สถาบันเพื่อการกลับคืนสู่สังคม (แห่งชาติ)” ในรูปแบบองค์กรตามกฎหมาย โดยเสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรกลางที่มีลักษณะเป็น Statutory Board คล้ายกับ Yellow Ribbon Singapore เพื่อทำหน้าที่บูรณาการความช่วยเหลือทั้งหมด ทั้งการฝึกอาชีพที่ได้มาตรฐาน, การจัดหางาน, การให้คำปรึกษา, และการสงเคราะห์ โดยทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 2) ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี ผู้เขียนเสนอให้วงการนิติศาสตร์และอาชญาวิทยาของไทย หันมาให้ความสำคัญกับกรอบแนวคิด “นิติศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูศักดิ์ศรี” (Jurisprudence of Dignity Restoration) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองว่าเป้าหมายสูงสุดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ได้สิ้นสุดที่การลงโทษ แต่คือ “การฟื้นคืนสถานะพลเมืองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ให้แก่ผู้กระทำผิด กฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวข้องจึงต้องถูกประเมินและตีความภายใต้กรอบคิดนี้ โดยสรุป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการลดการกระทำผิดซ้ำและสร้างสังคมที่มีความปลอดภัยอย่างยั่งยืน ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางจากการเน้น “การควบคุม” และ “การลงโทษ” ไปสู่ “การสร้างโอกาส” และ “การฟื้นฟูศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” การปฏิรูปกฎหมายตามข้อเสนอแนะดังกล่าวมิใช่การผ่อนปรนต่อผู้กระทำผิด แต่เป็นการลงทุนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและสังคมที่เป็นธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของหลักนิติธรรมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

เอกสารอ้างอิง

- จิตติ ตังศภัทย์. (2536). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแพ่งเนติบัณฑิตยสภา.
- นันทิ จิตสว่าง. (2546). โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด. กรุงเทพมหานคร: วัฒนพงษ์การพิมพ์.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2531). อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม ปัญหาและอุปสรรคและแนวทางควบคุม. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์พระนคร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2539). ปัญหาสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2566). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน.

- Goffman, E. (1963). *Stigma Notes on the Management of Spoiled Identity*. London: Penguin Books.
- Hill, T. E., Jr. (1992). *Dignity and practical reason in Kant's moral theory*. (first edition). New York: Cornell University Press.
- International Federation for Human Rights. (2025). *Thailand annual prison report 2025: Statistics from the Department of Corrections (Ministry of Justice)*. Retrieved January 1, 2023, from <https://shorturl.asia/9yr8t>
- International Federation for Human Rights, & Union for Civil Liberty. (2024). *Petersilia, Joan, When Prisoners Come Home: Parole and Prisoner Reentry, Studies in Crime and Public Policy*. Retrieved August 14, 2025, from <https://shorturl.asia/HVR8z>
- Link, B. G. & Phelan, J. C. (2001). Conceptualizing stigma. *Annual Review of Sociology*, 27(1), 363-385.
- Maruna, S. (2001). *Making good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*. Washington, District of Columbia: American Psychological Association.
- Nowak, M. (2005). *U.N. Covenant on Civil and Political Rights: CCPR Commentary*. (2nd ed.). Kehl am Rhein: Engel.
- Penal Reform International, & Thailand Institute of Justice. (2024). *Global prison trends 2024*. Retrieved July 9, 2024, from <https://shorturl.asia/iM1TC>
- Sampson, R. J. & Laub, J. H. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Harvard: Harvard University Press.
- Singapore Prison Service. (2023). *SPS Annual Statistics Release for 2023*. Retrieved July 10, 2025, from <https://shorturl.asia/BZcn4>
- Ua-Amnoey, J. & Kittayarak, K. (2004). Restorative justice: A paradigm shift in the Thai criminal justice system. *Corrections Today*, 66(7), 86-91.
- Waldron, J. (2012). *Dignity, rank, and rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Yellow Ribbon Singapore. (2023). *Annual Report FY2022/2023*. Retrieved July 9, 2025, from <https://shorturl.asia/zexkN>